

Stockholm, 31 augusti 2020

s.remissvar@regeringskansliet.se

s.fs@regeringskansliet.se

Remissvar – God och nära vård. En reform för ett hållbart hälso- och sjukvårdssystem (SOU 2020:19)

Nätverket mot cancer är en samarbetsorganisation för 10 nationella och fyra regionala cancerprofilerade patientorganisationer som tillsammans representerar cirka 25 000 medlemmar. Vår vision är Nollvision cancer – ett samhälle fritt från cancer. Vi arbetar för att lyfta viktiga gemensamma frågor som gäller cancervården i Sverige. Våra huvudfrågor är cancerprevention, en rättvis cancervård och stärkta patienträttigheter. Våra medlemmar har komplexa vård- och omsorgsbehov.

Nätverket mot cancer uppskattar utredningens arbetssätt och dess breda kontaktyta och uppskattar många av utredningens förslag. Vi ställer oss bakom yttranden från Cancerfonden och Centrum för personcentrerad vård vid Göteborgs universitet, GPCC, men vill uppmärksamma några för oss viktiga punkter.

Sammanfattning

Vi ser positivt på förslaget med en starkare primär- och nära vård med ett tydligt hälsofrämjande uppdrag. Nätverket mot cancer anser att vården i stort ska fokusera mer på hälsa och metoder för att stärka hälsa för framtiden. I detta ingår hälsofrämjande, preventiva och rehabiliterande insatser med kontinuerlig uppföljning och utvärdering. Det bör gälla såväl region som kommun. Utan en snabbt utbyggd förebyggande vård/hälsa redan i förskola och skola kommer ohälsa att öka. Utan en personcentrerad vård och utökad rehabilitering kommer det krävas mer resurser i vården och samhället.

Prevention

Vi stödjer Cancerfondens förslag att etablera ett nationellt kompetenscentrum som samlar och utvecklar den implementeringsforskning som tas fram kopplat till hälsofrämjande och förebyggande insatser. Förskola och skola bör ingå i implementeringsforskningen och kompetensförsörjning för prevention i förskola och skola ges prioritet. Prevention i form av hälsosamma levnadsvanor bör kunna rekommenderas, receptförskrivas, mätas och följas upp av primärvården och kommunerna. Prevention i form av screening och vaccinering ska

utföras enligt Socialstyrelsens rekommendationer och följas upp och utvärderas av regionerna. En nationell samordning bör finnas för att tillse att regionerna och kommunerna följer rekommendationerna och att en utvärdering sker.

Tidig upptäckt av cancer – de som lever med eller efter cancer

Nätverket mot cancer prioriterar tidig upptäckt som kan rädda många liv. Kunskap, metoder och verktyg för prevention, tidig upptäckt, diagnosticering, uppföljning, rehabilitering och sekundärprevention är avgörande för att rädda liv och förbättra livskvaliteten för patienterna. Forskning och utveckling bör implementeras i primärvård och kommunal omsorg. AI och digitala metoder och verktyg för riskanalysering av olika cancerdiagnoser bör implementeras. Ny kunskap ska implementeras i vården på ett snabbt sätt.

Utbildning, kompetensförsörjning och digitalisering

Nätverket mot cancer verkar för kompetenshöjning och kompetensförstärkning i den nära vården. Patientperspektivet och representation av patientföreträdare behöver ingå i kompetensförsörjningsplaneringen som föreslås i 3.2.6.

Det saknas kunskap om cancer i primärvården. Därför föreslår Nätverket mot cancer att man öppnar cancercertifierade vårdcentraler i regionerna, anslutna till akademiska primärvårdscenter. Varje region ansvarar för att några cancercertifierade vårdcentraler finns, liksom det finns vårdcentraler för KOL etc., och att de personer som lever med cancer eller efter cancer erbjuds direktkontakt till dessa. Kompetensförsörjning i prevention, cancerrehabilitering, att leva med eller efter cancer, oro och besök för att utreda eventuella återfall skulle reducera besök i akut- och specialistvården och underlätta för patienten. Under pandemin hade många personer sluppit stor oro och många frågor om de hade kunnat vända sig till cancercertifierade vårdcentraler i stället för till patientföreningar – det har gällt uppföljning, rehabilitering, riskgruppssituationer, beteenden under pandemin - och närståendefrågor.

Covid-19 pandemin har aktualiserat digitalisering och digifysisk vård. Kompetensförsörjning och avtalshandläggning behöver ses över för att såväl personal som patienter inkluderas i utvecklingen mot en digital vård. Reglering för delande av hälsodata är nödvändigt för att vården och forskning ska kunna utvecklas och kvalitetsregister användas i primärvården.

Personcentrering och involvering

För en verklig omställning till personcentrerad vård krävs att personalen gör sig involverad i patientens sätt att erfa, hantera och bemästra sjukdom och besvär i sin livssituation. Patienten "ska erbjudas" en individuell plan och patientkontrakt i stället för "ges möjlighet" till detta. Nätverket mot cancer ställer sig bakom GPCCs förslag att en hälsoplan alltid aktivt ska erbjudas patienten och att förslagen måste kompletteras med konkreta åtgärdsförslag för implementering av strategier för förhållningssätt och etik i en personcentrerad god och nära vård. Vården måste utgå från patienten och personalen involveras i patientens situation för att göra patienten till medskapare i vården.

Den enskilde patientens rättigheter behöver stärkas mer.

Vi anser att det behövs tillgång till en medicinskt ansvarig för rehabilitering (MAR) i varje kommun, både för samordning och för att säkra god kvalitet i rehabiliteringen. Vi anser även att en funktion: nationell cancerrehabiliteringssamordnare införs för att tillse att det nationella vårdprogrammet för cancerrehabilitering implementeras, följs upp och utvärderas i regioner och kommuner. Primärvårdens kunskap om cancerpatienternas rehabiliteringsbehov behöver ökas och rehabiliteringsforskning främjas.

En gemensam plan för hälso- och sjukvård på primärvårdsnivå

Det är nödvändigt att upprätta en övergripande gemensam plan på primärvårdsnivå för att undvika ett delat huvudmannaskap mellan region och kommun. De professioner som ingår i ett och samma team runt patienten som får hälso- och sjukvård i hemmet ska ha tillgång till en gemensam journal för en säker vård. En lagreglering rekommenderas för att läkare kan anställas i den kommunala äldrevården.

En fast vårdkontakt ska ansvara för att den individuella planen är aktuell

Det är positivt att man inte reglerar vilken profession den fasta vårdkontakten ska ha utan att detta ska utgå från patientens behov. Patienten ska kunna välja fast vårdkontakt.

Den individuella planen ska även innehålla förebyggande och rehabiliterande insatser samt uppföljning och utvärdering.

En övergripande struktur för hur samordning ska göras är nödvändig för att kunna lyckas.

Elevhälsan

Det är nödvändigt att även elevhälsan erbjuder den enskilde en individuell plan vid behov. Ohälsa för barn och unga behöver uppmärksammas och åtgärdas.

Patientkontrakt

Nätverket mot cancer är tveksam till ordet patientkontrakt och önskar en annan definition av det som ska vara en överenskommelse mellan patient och vårdgivare.

Regioners och kommuners ansvar för medverkan i utbildning ska tydliggöras och personcentrerad vård bör inkluderas i utbildningsprogrammen, se Funktionsrätts yttrande. Kontinuerlig fort- och vidareutbildning i den nära vården behövs för att kompetensen ska förbättras för att tillgodose patientens behov.

Primärvårds-, omsorgs- och rehabiliteringsforskning behöver intensifieras och integreras både i primärvården och den kommunala omsorgen för att tillförsäkra en god vård i framtiden. Samverkan och forskning kring bemötande, personcentrerad vård, arbetssätt, implementeringsforskning behöver ges resurser för att tillse att personcentrerad vård utvecklas.

Att skapa förutsättningar för det fortsatta omställningsarbetet

Det måste skapas förutsättningar för en hållbar forsknings- och utbildningsmiljö. Den kliniska forskningen och forskning inom primärvård är starkt eftersatt och adekvata resurser behövs för att vården ska kunna organiseras utifrån patientens behov.

Pandemins effekter på cancervården har visat den minskade diagnosticeringen av cancerpatienter då många undviker att söka vård för symtom som kan bero på cancersjukdom. Om cancercertifierade vårdcentraler hade funnits tillgängliga, hade digitala

besök till dessa eventuellt kunnat reducera procentsatserna för de minskade diagnosticeringarna av cancerfall sedan april i år.

Nätverket mot cancer har under åren sett den försämrade situationen för personer som behöver rehabilitering. Endast några procent av cancerberörda har erbjudits rehabilitering. Det har blivit tydligare under pandemin. Tillgången till rehabilitering är bristfällig, ojämlik och erbjuds fortfarande alltför sällan. Det finns ett stort behov av implementering, uppföljning och analys av rehabiliteringen. Digital rehabilitering till viss del bör erbjudas till de personer som fått remiss till men som har svårt att ta sig till en rehabiliteringsanläggning.

Utveckling av nya metoder, digitala lösningar och egenvård är viktiga vägar framåt för att hantera dagens och morgondagens patienter. Det krävs tid, resurser, utbildning och innovativa metoder för att vården ska kunna erbjuda hög kvalitet och en jämlik vård.

Hjälpmedelsförsörjningen är ojämlik. I dag finns det stora skillnader för hjälpmedel när det gäller tillgång, sortiment, riktlinjer och avgifter mellan landets regioner och kommuner. Det har skapat grava ojämlika förhållanden över landet för medlemmar som är i behov av hjälpmedel för sin dagliga livsföring.

Ett stort nationellt ansvarstagande kommer att vara avgörande för att säkerställa en omställning av primärvården i linje med de förslag som utredningen presenterar. Vi vill att utvecklingen av primärvården sker i takt med patientens och samhällets utveckling och att utvecklingen inkluderar kompetensförsörjning, kompetensförstärkning, innovation, samverkan med patient och patientföreträdare, utveckling och forskning med en lyhördhet för patientens behov – vi patienter har inte tid att vänta! Inkludera patienterna i planering, behandling, utveckling, kliniska studier, forskning, uppföljning och utvärdering för en hållbar vård.

Nätverket mot cancer har stor erfarenhet och kunskap och är en källa till information om och för cancerberörda och deras närstående. Vi är tillgängliga för en dialog som kan bidra till en bättre livskvalitet för de tusentals människor som lever med och efter cancer; men även för de som uppsöker primärvården många gånger under lång tid och får en mängd diagnoser utan att man har misstänkt cancer – de som i dag inte lever och som hade kunnat leva om analysmetoder för tidig upptäckt hade implementerats i primärvården, de som lider av komplikationer, biverkningar och senverkningar och inte genomgår rehabilitering, de som inte lärt sig egenvård och inte coachas till att lära sig leva med cancer.

Med vänlig hälsning

Margareta Haag
Ordförande
Tel. + 46 70 4974909
margareta.haag@natverketmotcancer.se
www.natverketmotcancer.se